

SØREN MOESMANDS ÆBLE

(KÅLÆBLET)

En æblesort med relationer til Rostved

I Rostved levede der i 1800 tallet en gårdmand ved navn Søren Jensen Moesmand (1828-1905), han var ejer af gården på Rostvedvej 15 (Tage Skovgårds) fra 1857-1905. Søren var søn af Jens Sørensen Moesmand (1802-1871), Jens stammede fra Skrejrup og kom til Rostved i 1826.

Jens Moesmand fik under et besøg på en gård i Essig nogle podekviste fra et par æbletræer, æblerne blev da benævnt som Kålæbler efter træernes placering i kålgården (urtehaven/køkkenhaven). Sønnen Søren havde set træerne da han var 10 år gammel, altså omkring 1838, han betegnede da træerne som ret store, de er sikkert blevet plantet kort tid efter år 1800. Søren troede det var rodægte træer, altså ikke podede, men mindst det ene af træerne må have være podet, fordi æblerne i de to træer var fuldstændig ens. Gården i Essig brændte ved lynild 31. Juli 1870, gården og dens omgivelser blev fuldstændig ødelagt også de to træer med Kålæbler. Gården lå syd for landevejen og blev genopbygget på modsatte side af vejen (Keld Knudsens, Grenåvej 21).

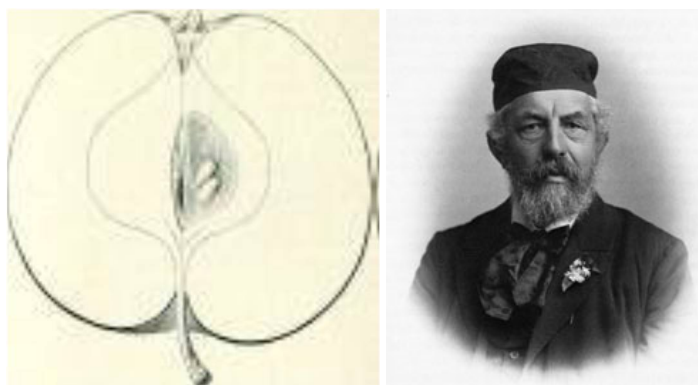
Søren Jensen Moesmand var en ivrig havemand og dermed også interesseret i frugttræer. Han fremavlede mange træer af sorten fra Essig og gjorde meget for udbredelsen på egnen, hvilket også lykkedes. Efterhånden blev æblerne benævnt Søren Moesmands Æbler, senere blev navnet forenklet til Moesmandsæbler. En af dem som havde træer af sorten var doktor Qvortrup i Rønne, han fik i 1904 nogle podekviste af den 76 årige Søren og Qvortrup betegnede sorten som robust og nem at fremavle, allerede året efter fik han to æbler.

En bekendt af doktor Qvortrup var læreren og pomologen (frugteksperten) Claus Petersen Matthiesen, Ølstykke (1841-1929), han modtog fra Qvortrup en lille kasse æbler til bedømmelse. C. Matthiesen udgav fra 1913-1924 et trebinds værk "Dansk Frugt", udgivet på Hagerups forlag, i bind 1 fra 1913 er der en beskrivelse af Moesmandsæblet. Matthiesen foreslog at kalde æblet for Kaløæblet, det blev der protesteret kraftigt imod, navnet Søren Moesmands Æble eller Moesmandsæble var jo allerede ved at være kendt på egnen. Et navn, der også kunne have været brugt var Essigæble, men det skulle ifølge Matthiesen

forhindres. Hvis æblet blev udbredt sydpå, kunne det jo nemt blive til Essigapfel og enhver relation til Tyskland skulle forhindres, forholdet var jo nok lidt anspændt blandt andet på grund af det tabte Sønderjylland fra 1864, Matthiesen selv var på det tidspunkt lærer i Augustenborg og blev afskediget af tyskerne.

Som det ses af billedet først i beskrivelsen, er der tale om et gult æble også betegnet som et guldgultæble, men på solsiden får et det rødligt skær. Æblet bliver op til 6-7 cm i diameter, det er lettere fladtrykt, kødet er hvidt med et gult skær og er meget saftigt, smagen er frisk, sød og vinagtig, det er velegnet som spiseæble også fint til mos. Æblet er et rigtigt juleæble, det er bedst fra sidst i November til hen i Februar, til tider kan det holde sig længere men taber dog i smag.

Der må stadig eksistere flere træer af sorten på egnen, men jeg har ikke på nuværende oplysninger om hvor.

Tegning fra Matthiesens bog og Matthiesen selv.

Kilder til beretningen:

C. Matthiesen, Dansk Frugt bind 1 - 1913, Hagerups forlag.

Realregister til skøde og panteprotokoller, Rostved - Thorsager sogn og Essig - Feldballe sogn.

Kirkebøger og folketællinger fra Thorsager sogn.

Aarhus Stifts-Tidende 2. August 1870.

Peter H. R. Jensen

Karlby 2018